

Тульчинська С.О.
доц., к.е.н. ФММ НТУУ «КПІ»
Кухарчук І.Л.
студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У даній статті розкрито поняття «економічна діагностика». Для кращого розуміння наведено кілька його визначень. Пояснено що являється предметом та об'єктом економічної діагностики. Також можна ознайомитись з головними методами, за допомогою яких проводиться діагностика підприємства. Приведені ознаки класифікації методів економічної діагностики. Не менш важливим є перелік чинників, від яких залежить вибір адекватних середовищу функціонування методів. Наведено області, діагностику яких потрібно зробити. Стаття буде корисною якщо необхідно дізнатися про стан підприємства, а саме його підрозділів, виявити проблеми в них і, як результат, зробити найбільш повні та об'єктивні висновки, вони дадуть можливість прийняти термінові рішення для покращення стану підприємства або виправлення негативної ситуації, що склалася; також виявити конкурентні переваги, визначити стратегічні напрями розвитку економічної системи, визначити можливості внутрішнього середовища, дасть можливість провести порівняння теперішнього стану з плановими показниками.

Ключові слова: діагностика, економічна діагностика, управлінське рішення, ідентифікація.

Вступ. У сучасних умовах ускладнений характер діяльності підприємства вимагає покращення інструментів управління, а особливо методів дослідження й оцінки їх діяльності. Результатом чого стало необхідним застосувати такий інструмент як економічна діагностика, який дає можливість проводити детальне дослідження, одержувати повну і правдиву інформацію про діяльність підприємства. Це дало б можливість приймати більш ефективні управлінські рішення. У процесі керування виробничо-господарською діяльністю підприємства застосування економічної діагностики дасть можливість вчасно виявити стан підприємства за непрямыми ознаками. Розглянутій темі присвячені роботи таких авторів: М.І. Баканова, О.І. Гадзевич, В.В. Ковальова, А.А. Мазаракі, Н.М. Ушакової, В. А. Василенко [1] та інших.

Постановка задачі. Мета статті – теоретичне обґрунтування економічної діагностики як функціонального елемента управління виробничо-господарською діяльністю підприємства, представлення можливих методичних підходів до здійснення економічної діагностики виробничо-господарської діяльності підприємства.

Результати дослідження. Економічна діагностика – оцінка економічних показників роботи підприємства, зроблена на основі вивчення окремих результатів, неповної інформації для виявлення можливих перспектив його розвитку і наслідків ухвалення поточних управлінських рішень. На основі оцінки господарського стану і його ефективності підсумком діагностики є ґрунтовні висновки, необхідні для прийняття термінових, але важливих рішень. Діагностика є невід’ємною складовою системи управління кожного підприємства, так як вона спрямована на ідентифікацію ретроспективного, поточного та перспективного стану, розробки превентивних, санаційних і реактивних управлінських рішень, спрямованих на ліквідацію проблеми та використання шансів середовища, в якому функціонує підприємство.

Економічна діагностика є системою методів для аналізу факторів розвитку соціально-економічних процесів, оцінки стану й виявлення відхилень від нормального розвитку та їх впливу на формування й функціонування регіональних ринків [2].

Метою економічної діагностики є установлення стану об’єкта за допомогою реалізації комплексу дослідницьких аналітичних процедур.

Завданням економічної діагностики є обґрунтування заходів, управлінських рішень, що спрямовані на налагодження діяльності всіх складових елементів системи та способів їх реалізації, зменшення впливу небажаних відхилень критеріальних значень.

Предметом економічної діагностики є кількісна характеристика та якісна ідентифікація стану підприємства.

Об’єктом економічної діагностики є власне підприємство як цілісна високоорганізована система з усіма її функціональними підсистемами.

Предмет і об’єкт економічної діагностики визначають основні аспекти, яким приділено особлива увага.

Головні методи діагностики:

1. Аналітичні: ґрунтуються на безконтактних дослідженнях, опрацюванні статистичних даних, використанні комплексного аналізу;
2. Експертні: засновані на дослідженнях та висновках експертів;
3. Динамічне програмування: розрахунковий метод вирішення управлінських завдань з використанням математичних моделей;
4. Лінійне програмування: математичний метод, заснований на оптимізації досягнення кількісно визначеної мети.

Ознаки класифікації методів діагностики:

1. За вираженням:
 - кількісні методи: передбачають використання математичних, статистичних процедур;
 - якісні методи: ґрунтуються на досвіді, знаннях, інтуїції, компетенції суб’єктів діагностики тощо.
2. За формою відображення:
 - фактологічні (лабораторний аналіз, контрольне придбання, контрольні заміри, хронометраж, інвентаризація, експертиза, експеримент);

– розрахунково-аналітичні (техніко-економічні розрахунки, аналітичне оцінювання, арифметична перевірка, економіко-математичне моделювання тощо);

– документальні (логічна перевірка, зустрічна перевірка документів, перевірка відображення у документації усіх операцій, схем консолідування даних і т.ін.).

3. За обґрунтуванням:

– теоретичні: абстрагування, ідеалізація, аксіоматика, індукція, дедукція, узагальнення, синтез;

– емпіричні: експеримент, експертиза, розрахунки, вимірювання, тести.

4. За кількістю критеріїв:

– монокритеріальні: ґрунтуються на дослідженні об'єкта за одним критерієм;

– полікритеріальні: передбачають дослідження об'єкта за системою критеріїв.

5. За характером досліджуваних взаємозв'язків:

– лінійні (симплексний метод, метод транспортної задачі);

– нелінійні (дисперсійний аналіз, динаміко-статистичний аналіз, кореляційно-регресійне моделювання, матричний метод).

6. За спрямуванням:

– методи прогнозної діагностики: спрямовані на діагностику майбутнього стану об'єкта у тактичному та стратегічному вимірах;

– методи поточної діагностики: передбачають здійснення діагностики сучасного стану досліджуваного об'єкта;

– методи ретроспективної діагностики: покликані оцінити стан та розвиток об'єкта у минулому.

7. За універсальністю:

– уніфіковані: можуть застосовуватись щодо будь-якого об'єкта діагностики;

– вузькоспеціалізовані: призначені для діагностики конкретних об'єктів.

8. За рівнем дослідження:

– аналіз: динамічний (трендовий), порівняльний, структурний (вертикальний), індексний, коефіцієнтний, факторний;

– синтез: прямий, елементно-теоретичний, структурно-генетичний.

9. За ступенем формалізування:

– еформалізовані (методи експертних оцінок, сценаріїв, психологічні, морфологічні, порівняльні, табличні, графічні);

– формалізовані (статистичні, бухгалтерські, економіко-математичні) тощо.

Якість результатів діагностики виробничо-господарської діяльності залежить від кваліфікації фахівців, що здійснюють діагностичні процедури, обраних методів діагностики, інформаційного забезпечення, програмного забезпечення, залучених ресурсів тощо.

Результативність, повнота, достовірність та обґрунтованість діагностики виробничо-господарської діяльності підприємства суттєво залежить від методів, що використовувались у цьому процесі.

Вибір адекватних середовищу функціонування методів залежить від переліку чинників:

– цілей діагностики (визначають очікуваний результат від цілей діагностики. Наприклад, якщо однією із цілей є діагностика поточної платоспроможності підприємства, то використовуватимуться розрахунково-аналітичні, кількісні, полікритеріальні методи, які дають змогу визначити накопичені зобов'язання підприємства, фінансові можливості, залишок коштів на рахунку і в касі, дебіторську та кредиторську заборгованість та зробити висновки щодо існуючого стану, загроз і перспектив у цій сфері);

– інформаційного забезпечення (доступність, повнота та форма інформаційного забезпечення впливає на можливість оброблення даних. За наявності повної та достовірної інформації діагностика перетворюється на послідовність алгоритмічних дій із оброблення інформації, її ідентифікації та інтерпретування. Якщо ж інформаційне забезпечення є недостатнім, то виникає необхідність у врахуванні ризиків неповноти даних та їх достовірної обробки);

– кваліфікації працівників (висока кваліфікація працівників створює умови для використання складних розрахунково-аналітичних, фактологічних, кількісних методів, які ґрунтуються на економічно-математичному моделюванні, аналітичному оцінюванні тощо. Недостатня кваліфікація працівників формує необхідність використання простих методів діагностики);

– стабільності середовища функціонування (чим стабільніше середовище функціонування, тим простіші та більш традиційні методи діагностики можна використовувати. Динамічне та непередбачуване середовище функціонування вимагає, як правило, використання складних методів діагностики, які ґрунтуються на врахуванні різноманітних ризиків, використання нелінійних моделей тощо);

– технічного та програмного забезпечення тощо (визначають можливість щодо використання стандартних уніфікованих методів діагностики, які передбачені у технічно-програмних комплексах різного покоління, або щодо використання спеціалізованих методів діагностики, які є елементами цільових програмних продуктів різного рівня складності);

– об'єкт діагностики (об'єкт діагностики може бути комплексним та деталізованим, що і визначає характер використовуваних методів діагностики);

– ресурсне забезпечення (впливає на інформаційне забезпечення, можливість залучення відповідного технічного та програмного комплексу, добір кваліфікованих аналітиків, що надалі визначає види діагностичних методів);

– горизонт та спрямування діагностики (найточніша діагностика ґрунтується на дослідженні ретроспективного та поточного стану, що дає змогу використовувати методи ідентичного спрямування. Перспективна діагностика, особливо спрямована на тривалий період, базується на використанні прогностичних, розрахунково-аналітичних, якісних методів складнішого рівня);

– рівень деталізації діагностики (визначає точність та охоплення методами діагностики досліджуваного об'єкта, тобто якщо діагностують фінансовий стан підприємства загалом, то використовують значний спектр розрахунково-аналітичних та документальних методів);

– призначення діагностики (формує характер її інтерпретації, тобто якщо результати спрямовані Голові правління, то діагностика здійснюється деталізовано з використанням кількісних, розрахунково-аналітичних, точних методів дослідження, якщо ж ідеться про рекламне призначення інформації діагностики, то вона може здійснюватись на засадах якісних, оглядових, логічних методів).

На підприємстві може одночасно використовуватись певна сукупність методів як для досягнення однієї діагностичної цілі, так і для досягнення комплексу цілей діагностики.

Перспективами подальших досліджень є удосконалення та розвиток методів полікритеріальної діагностики, оскільки полікритеріальна діагностика оперує системою обґрунтованих критеріїв, що характеризують межі оптимальності функціонування в різних діапазонах ділової активності та формують базу для порівняння фактичних значень показників із оптимальними. Можна брати за основу лише один критерій ефективності функціонування підприємства, адже за такого підходу результативність діяльності буде відображена неповно та невірно.

При здійсненні економічної діагностики діяльності підприємства необхідно провести діагностику конкурентних позицій галузі, у якій функціонує дане підприємство, діагностику його потенціалу, оцінку вартості підприємства як цілісного майнового комплексу, управлінську та фінансову діагностику, діагностику економічної безпеки та економічної культури [3].

Основною цільовою установкою діагностики є оцінка і виявлення резервів стабілізації, поліпшення і зростання. Інструментом оціночної діагностики виступають ряд спеціальних показників.

Розгляд цих показників дає уявлення про загальний рівень його стану. Вдосконалені методи, є складними для практичного застосування на підприємствах, особливо невеликих виробничих одиницях [4, 5, 6]. Крім того, немає чіткого вимірника деяких показників для підприємств. Це пов'язано переважно з відмінностями видів діяльності, характеристиками ринків та іншими параметрами існування і діяльності підприємства.

Висновки. Отже, економічна діагностика повинна застосовуватися в процесі управління підприємства постійно, бо за її допомоги можна виявити нові тенденції, що потребують внесення змін в оперативне управління

господарською діяльністю. Діагностика націлена на внутрішніх користувачів підприємства, так як використовувана первинна інформація носить детальний, і конфіденційний характер. На основі аналізу і синтезу статистичної інформації з метою своєчасного виявлення недоліків та переваг його розвитку на певному етапі у визначений проміжок часу діагностика дозволяє якнайширше охопити проблемні питання, що постають на підприємстві. Саме це й відіграє важливу роль при виборі методу оцінки підприємства та надає перевагу економічній діагностиці в порівнянні з іншими підходами аналізу і обробки економічної інформації.

Список використаних джерел

1. Василенко В.А. Диагностика устойчивого развития предприятий: Монография. – К.: Центр учебной литературы, 2006. – 184 с.
2. Анализ и прогнозирование региональных экономических процессов [Текст] / Ю. В. Степанов [и др.] // Деньги и кредит. - 2006. - № 12. - С.27-34.
3. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економічна діагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Центр навчальної літератури, 2007. - 307 с.
4. Костенко Т.Д., Підгорна Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства / Видання 2-ге перероблене та доповнене. Навч. посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007 - 400 с.
5. Сопов І. Підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства / І. Сопов // Актуальні проблеми економіки. - 2005. - № 1. - С. 68-75.
6. Фомин Я. А. Диагностика кризисного состояния предприятия: Учеб. пособие для вузов / Я.А. Фомин. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. - 349 с.

Тульчинская С.А.
доц., к.э.н. ФММ НТУУ «КПИ»
Кухарчук И.Л.
студентка ФММ НТУУ «КПИ»

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДИАГНОСТИКА ПРОИЗВОДСТВЕННО-ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В данной статье раскрыто понятие «экономическая диагностика». Для лучшего понимания приведены его определения. Дано пояснение, что именно является предметом и объектом экономической диагностики. Также можно ознакомиться с главными методами, с помощью которых проводится диагностика предприятия. Приведены признаки классификации методов экономической диагностики. Не менее важным является перечень факторов, от которых зависит выбор адекватных среде функционирования методов. Приведены области, диагностику которых нужно сделать.

Статья будет полезна, если необходимо узнать о состоянии предприятия, а именно его подразделений, вычислить проблемы в них и, как результат, сделать наиболее полные и объективные выводы, они дадут возможность принять срочные решения для улучшения состояния предприятия или исправления негативной ситуации. Также увидеть

конкурентные преимущества, определить стратегические направления развития экономической системы, определить возможности внутренней среды, позволит провести сравнение текущего состояния с плановыми показателями.

Ключевые слова: диагностика, экономическая диагностика, управленческое решение, идентификация.

Tulchinska S.O., Kukharchuk I.L.

ECONOMIC DIAGNOSTICS OF INDUSTRIAL AND BUSINESS ENTERPRISES

In this article the concept of «economic diagnosis» is disclosed. For a better understanding of it are a few definitions. There is explanation of the subject and object of economic diagnosis. You can also get acquainted with the main method by which to carry out Diagnostics Company. Present signs of economic classification methods of diagnosis. Equally important is the list of factors that affect the choice of adequate environment functioning methods. An area which diagnosis to be done is quoted.

The article will be useful if you want to know the status of the enterprise, namely its departments, to identify problems in them and as a result, make the most complete and objective conclusions. They will give an opportunity to take urgent decisions for improving enterprise or rectify any negative situation, also identify competitive advantages, to identify strategic directions of the economic system, to identify possible internal environment will enable a comparison of the current state of the targets.

Keywords: diagnosis, economic diagnosis, management decisions identification.

Хринюк О.С.

доцент ФММ, НТУУ «КПІ»

Явтушенко О.С.

студентка ФММ, НТУУ «КПІ»

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В ринкових умовах розвитку економіки, значна увага в забезпеченні ефективної роботи підприємств будь-якої форми власності приділяється питанням витрат та собівартості продукції.

На першому етапі ринкової трансформації вітчизняної економіки українським підприємствам надана повна самостійність у визначенні складу